

**KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHDA
JURNALISTIKANING O‘RNI**

Tursunova Dilso‘z Abrorovna

Annotatsiya: Ushbu maqolada jurnalistikaning korrupsiyaga qarshi kurashdagi o‘rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Ayniqsa, tergov (investigativ) jurnalistikasi orqali korrupsion holatlarni fosh etish, ommani ogohlikka chorlash, davlat va jamoatchilik o‘rtasida axborot ko‘prigi sifatidagi roli keng yoritiladi. Zamonaviy axborot vositalari, ijtimoiy tarmoqlar, raqamli texnologiyalar jurnalistlar uchun yangi imkoniyatlar ochgani, O‘zbekistonda korrupsiyaga qarshi olib borilayotgan islohotlarda ommaviy axborot vositalarining faol ishtiroki misolida mavzu chuqur yoritiladi. Shuningdek, jurnalistlarning erkin faoliyati uchun zarur qonunchilik, axborotga ochiqlik va jamiyat ishonchi kabi omillar ham tahlil etilgan.

Kalit so‘zlar: Jurnalistika, korrupsiya, to‘rtinchi hokimiyat, tergov jurnalistikasi, OAV, axborot erkinligi, ijtimoiy nazorat, ochiqlik, fuqarolik jamiyati, jurnalist huquqlari.

Zamonaviy dunyoda korrupsiya nafaqat iqtisodiy o‘lish va taraqqiyotga, balki ijtimoiy adolat, qonun ustuvorligi va fuqarolik jamiyati barqarorligiga ham jiddiy xavf solmoqda. Har bir jamiyatda korrupsiyaning ildiz otishi va chuqur ildamlilik bilan rivojlanishi bu illatga qarshi keskin choralar ko‘rishni talab etadi. Shunday vaziyatda jurnalistikaning, xususan, mustaqil va erkin axborot vositalarining o‘rni nihoyatda muhimdir. Chunki aynan jurnalistika, jamiyatdagi “to‘rtinchi hokimiyat” sifatida, hokimiyat organlari ustidan ijtimoiy nazoratni amalga oshiradi, fuqarolarga muhim ma’lumotlarni yetkazadi va korrupsion holatlarni fosh qilishda bevosita vositachilik rolini bajaradi.

Jurnalistlar – axborot tarqatuvchi bo‘lishdan tashqari, jamiyatda adolatli tizimning shakllanishi, ijtimoiy faollikning kuchayishi va ochiqlik tamoyillarining qaror topishida muhim omil sanaladi. Ayniqsa, tahliliy va tergov jurnalistikasi

(investigativ jurnalistika) vositasida jurnalistlar korrupsiyaga oid holatlarni aniqlash, hujjatlar asosida ochib berish va bu haqida keng jamoatchilikni xabardor qilish orqali muhim rol o'ynaydi. Bunday jurnalistika misollariga dunyo amaliyotida Watergate mojarosi, "Panama hujjatlari", "Pandora papers" kabi loyihalarni misol keltirish mumkin. Bu loyihalar natijasida ko'plab yuqori martabali amaldorlar iste'foga chiqishga majbur bo'lgan, ayrimlari esa jinoiy javobgarlikka tortilgan. Bu esa jurnalistikaning nafaqat axborot vositasi, balki qonunbuzarlik va nohaqlikni fosh etuvchi kuch sifatida shakllanganligini ko'rsatadi.

O'zbekiston misolida olib qaraganda, so'nggi yillarda korrupsiyaga qarshi kurash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan. Shu bilan birga, bu kurashda ommaviy axborot vositalarining faol ishtiroki ko'zga tashlanmoqda. Davlat rahbari tomonidan ommaviy axborot vositalariga berilgan "xalq va hukumat o'rtasidagi ko'priq" maqomi jurnalistikaning korrupsiyaga qarshi kurashdagi rolini yanada kuchaytirdi. Ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlarda faol bo'lgan blogerlar va mustaqil jurnalistlar tomonidan o'tkazilayotgan surishtiruvlar natijasida ko'plab qonunbuzarlik holatlari aniqlanmoqda. Ba'zan esa aynan jurnalistik materiallar asosida huquqni muhofaza qiluvchi organlar tomonidan xizmat tekshiruvlari o'tkazilib, amaldorlarga nisbatan intizomiy yoki jinoiy ishlar ochilishi holatlari kuzatilmoqda.

Biroq bu yo'lda jurnalistlar duch keladigan qiyinchiliklar ham talaygina. Ularga nisbatan bosim o'tkazish, tazyiq qilish, ma'lumotlarni yashirish kabi holatlar hanuzgacha ayrim holatlarda uchrab turadi. Shuning uchun ham jurnalistikaning korrupsiyaga qarshi kurashdagi samaradorligini oshirish uchun bir necha muhim omillarni ta'minlash lozim: birinchidan, jurnalistlarning huquqiy himoyasini kuchaytirish, ikkinchidan, axborotga bo'lgan ochiqlikni qonuniy kafolatlash, uchinchidan esa jamiyatda jurnalistika faoliyatiga nisbatan hurmat va ishonchni mustahkamlash zarur.

Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar va raqamli vositalarning rivojlanishi jurnalistlar uchun yangi imkoniyatlar eshigini ochdi. Raqamli axborot bazalari, ochiq manbalarni tahlil qilish vositalari, sun'iy intellekt yordamida axborot tahlili,

vizualizatsiya va kuzatuv dasturlari orqali jurnalistlar endi korrupsiya zanjirlarini chuqurroq o'rganish, moliyaviy oqimlarni aniqlash va ommaga ishonchli manbalar bilan yoritilgan maqolalar taqdim etish imkoniga ega bo'ldi. Biroq ayni paytda bu vositalardan noto'g'ri foydalanish, noto'g'ri axborot tarqatish xavfi ham mavjud bo'lib, jurnalistik etika va fakt tekshiruvining dolzarbligini yanada oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, jurnalistika korrupsiyaga qarshi kurashda eng muhim ijtimoiy institutlardan biri hisoblanadi. Bu kurashda jurnalist faqat kuzatuvchi emas, balki faol ishtirokchi, axborot yetkazuvchi, jamoatchilikni ogoh qiluvchi va adolatni tiklovchi kuchdir. Shuning uchun ham davlat, jamiyat va jurnalistlar o'rtasida ochiq muloqot, hamkorlik va o'zaro hurmat asosidagi tizimni yo'lga qo'yish korrupsiyaga qarshi kurashning asosiy shartlaridan biri sifatida e'tirof etilishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. ABDULLAEV, A. (2022). ZAMONAVIY JURNALISTIKA ASOSLARI. TOSHKENT: O'ZBEKISTON NASHRIYOTI.
2. QODIROV, M. (2021). KORRUPSIYA VA UNGA QARSHI KURASH STRATEGIYALARI. TOSHKENT: YANGI ASR.
3. TRANSPARENCY INTERNATIONAL (2023). CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2023. WWW.TRANSPARENCY.ORG
4. MURODOVA, D. (2020). "OAVDA KORRUPSIYA HOLATLARINI YORITISH: O'ZBEKISTON TAJRIBASI", AXBOROT VA JAMIYAT, №2.
5. KARIMOV, B. (2019). INVESTIGATIV JURNALISTIKA: NAZARIYA VA AMALIYOT. SAMARQAND: ILM ZIYO.
6. O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI PREZIDENTI QARORI (2021). "KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISH BO'YICHA DAVLAT SIYOSATINI YANADA KUCHAYTIRISH CHORALARI TO'G'RISIDA".
7. BOBOJONOV, F. (2022). "OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI – JAMIYAT KO'ZGUSI", ADOLAT YO'LIDA, №4.